

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

EMAKUMEEN ESKUBIDE EKONOMIKOAK

Munduko harreman sozial eta ekonomikoen ereduak ez digu uzten emakumeoi ditugun eskubideez berdintasun baldintzetan gozaten. Halaber, giza eskubideak, hein handi batean, ikuspegi androzentrikotik egin dira, eta ikuspegi horrek ez du bermatzen emakumeen beharrak beteko direnik, gizonezkoenak betetzen diren neurri berean.

Planeta osoan, oro har, lanaren sexukako banaketak planetan egiten den lan gehiena beren gain hartzera behartzen ditu emakumeak, dela iparraldean, dela hegoaldean. Hala ere, emakumeok munduko diru-sarreraren eta aberastasunaren zati txiki bat baino ez dugu jasotzen, egiten dugun lanaren zati handi bat (etxeko eta zaintza-zereginak) merkatutik kanpokoa delako, eta inolako ordainsaririk gabea.

Lan ordaindua ere ez dute baldintza beretan lortzen gizonezkoek eta emakumezkoek. Gizonezko baino emakume gutxiago sartzen da lan-merkatura, eta baldintza okerragoetan, gainera; hain zuzen ere, emakumeok betetzen ditugu aldi baterako lanpostu gehiago, eta guri egiten dizkigute lanaldi partzialeko kontratu gehiago, asko ekonomiaren sektore informalean, ordainsari okerragoak dituzten lanetan eta abar.

Horrez gain, iparraldeko zein hegoaldeko herrialdeetan gauzatu diren politika publikoak eta garapen-politikak egiteko, gizonezkoen ereduak hartu dira abiapuntu. Hortaz, familia-buruak izaten ditu eskubide ekonomikoak eta sozialak, eta familia-burua gizonezkoa izaten da, eskuarki; familia osatzen duten gainerako pertsonak eskubide eratorriak izaten dituzte. Egoera hori diskriminatzailea da, baina ez hori bakarrik: ez ditu islatzen munduan dauden askotariko bizikidetzak-moduak, eta, gainera, ez da aniztasun horretara egokitzen. Horrek guztiak pobrezia feminizazioa sustatzen du, eta genero-desberdintasun handiak sortzen ditu mundu osoan.

Gure herritartasun ekonomikoa bermatzeko garatu behar ditugun eskubide sozial eta ekonomikoek lotura zuzena dute lanaren —lan ordainduaren eta ordaindu gabearen— guztizko zama banatzearekin, bai eta gure gaitasunak indartuko dituen hezkuntzarekin eta kalitatez bizitzeko aukera emango digun ingurumen egokiarekin ere. Beharrezkoa da pertsoneri —gizon zein emakumei— lan ordaindua bermatzea, horrek aukera emango baitie finantza-autonomia izateko; bai eta kalitatezko lana ematea ere, beren

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

potentziala gara dezaten; eta gizarte segurantza publikoa eskaintzea, osasuna, aisialdia eta atsedena izango dutela bermatzeko.

Laburbilduz, eskubide horiek lortzeko, egitura soziala eraldatu beharra dago, eta egitura sozial hori arduratu behar da eskubide horiek benetakoak direla eta oro har planetako emakume eta gizon guztien beharretara egokitzen direla ziurtatzeaz. Eta, horrez gain, bidean aurki daitezkeen diskriminazio-oztopoak gainditzen lagundu behar du.

1.- Etxeko eta zaintza-lanak emakume eta gizonen artean era bidezkoan banatzeko benetako eskubidea.

Historian emakumeok egin ditugun etxeko eta zaintza-lanak (gaur egun oraindik guk egiten ditugu gehien, planeta osoan) funtsezkoak dira ugalketa soziala eta pertsonen ongizatea bermatzeko. Dena den, gizarteak ez du oso balioesten lan hori, eta dohainik egiten da etxe barruan. Lan horrek, gainera, ez die inolako gasturik sortzen ez enpresei ez estatuei. Enpresak eta estatuak, baina, munduan emakumeen doako lanak dakartzkien etekin ugariez baliatzen dira.

Merkatutik kanpo geratzen diren jarduera asko eta asko ekonomian eta gizartean ez balioesteak mugatu egiten ditu funtsean etxeko eta zaintza-lanetan jarduten dutenen eskubide sozioekonomikoak. Zeregin horiek ez dira lantzat jotzen gizartean, eta ez hori bakarrik: zeregin horiek ez dakarte norberarentzako eskubiderik. Hortaz, prozesu horrek pertsona askorengan du eragina, eta gehienak emakumeak dira. Pertsona horiek, lana sexuaren arabera banatuta izatearen ondorioz, ezin izan dituzte lortu norberaren eskubideak eta eskubide ekonomikoak; beren diru-sarrerak eta eskubide sozialak beste pertsona batekin duten harremanetik eratorriak dira. Beste pertsona hori gizonezkoa izaten da normalean, eta parte-hartze ordaindua izaten du lan-merkatuan.

Egoera hori ikusita, beharrezkoa da munduan dagoen lanaren zama osoa era bidezkoan banatzea, gizonek eta emakumeek baldintza beretan har ditzaten beren gain etxeko eta zaintza-ardurak, eta, beraz, emakumeek aukera izan dezaten lan-mundura sartzeko, bai eta berentzako denboraz, beren baliabideez, beren autonomiaz eta eskubideez gozatzeko ere, sexuagatiko diskriminaziorik gabe.

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

2.- Lana izateko benetako eskubidea, lan-baldintza bidezko eta egokietan, eta lanaren ordainsari duinarekin.

Lana pertsonen eta gizartearen ongizatearen zerbitzura izan behar den jardueratzat jotzen dugu; eta ez merkatuaren eta klase boteretsuen interesen zerbitzura dagoen jardueratzat. Ikuspegi horretatik, lan duina izateko eskubidea planteatzen da pertsonen autonomia izango dutela eta gizartera ekarpena egingo dutela bermatzeko era gisa.

Hala ere, gaur egungo prozesu globalizatzailan larriagotzen ari da lan-munduko eskubideak egitez faltatzeak sortzen duen arazoa. Horrek, orobat, oinarrizko eskubideen falta ere ekarri du zenbait tokitan, iparraldean zein hegoaldean; besteak beste, osasun-estaldura publikoan, kolektibo askorentzat. Halaber, lan-, ordainsari- eta erabaki ekonomikoak hartzeko gaitasunaren egitura polarizatzen ari da lehen mundu deritzonoko gizarteetan. Joera horiek berariaz eragiten digute emakumeoi; hain zuzen ere, geuk betetzen ditugu aldi baterako lanpostu gehien (guk dugu aldi baterako lanpostuen tasa handiena), geuk jarduten dugu lanaldi partzialeko lanpostu gehienetan eta geuk jasaten dugu askotariko diskriminazio horizontal eta bertikala lan-merkatuan. Hegoaldean, joera horiek okerragoak dira, emakume askok eta askok egiten dituzten lan informalak oso hedatuta baitaude, eta, gainera, baldintza ezegonkorretan, segurtasun faltarekin eta gizarte-estaldurarik gabe.

Beraz, emakumeen lan-baldintzak hobetzeko premia dago, bai eta gizon eta emakumeen lan-ordutegiak berriz planteatzeko beharra ere, bai gizonen eta bai emakumeen aukera izan dezagun lana —etxekoa zein etxetik kanpoko— baldintza beretan geure gain hartzeko. Emakumeek ez dezagun egin, aurrerantzean ere, lan-zama handiagoa, batez ere etxean eta zaintza-zereginetan; izan ere, hala gertatzen da, gaur egun, munduko herrialde gehienetan. Horrek, jakina denez, ondorioak ditu gure ongizatean; lan-merkatuan mendeko egoeran jartzen gaitu eta denbora libre gutxiago eta askatasun txikiagoa izatea dakarkigu. Azken finean, emakumeen diskriminazio soziala indartzen du.

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

3.- Emakumeek autonomia ekonomikoa izateko eta prestazio sozial eta ekonomikoak jasotzeko benetako eskubidea, prestazio horiek familia-unitatearen mende izan gabe.

Emakumeok egiten dugu munduko lanaren zati handiena, baina diskriminazio argi eta garbia jasaten dugu baliabide ekonomikoetarako sarbidea kontuan hartzen badugu. Gure soldata gizonena baino txikiagoa da planetako herrialde guztietan, eta ez dugu ordainsaririk jasotzen etxean eta ingurukoak zaintzen egiten dugun lanaren truke. Gainera, Lurreko ondasun gutxiagoren jabe gara emakumeok, gizonen aldean. Baliabideen banaketa desberdin horrek pobrezia feminizazioa deritzona dakar.

Pobrezia feminizazioa desagerrarazteko modu argi bat munduan bizimodu duina izatea ahalbidetuko duten prestazio sozial eta ekonomikoei loturiko eskubide zuzenak ezartzea litzateke. Oinarrian eskubide eta baliabideetarako sarbide unibertsalak egon beharko luke; hau da, nahikoa izan beharko luke herrialde bateko egoiliar izateak gizarte segurantzaren estaldura izateko, pertsona batek lan-merkatuan eta familia-unitatean duen egoera edozein izanik ere. Emakumeen autonomia ekonomikoa norbanakoaren eskubidetzat hartuta bermatu behar da, alde batera utzita familia antolatzeke moduak edo pertsonen bizikidetzak-ereduak. Orobat, aberastasuna berriz banatzea ere ezinbestekoa da, gizonek eta emakumeek aukera izan dezaten baliabideak baldintza beretan eskuratzeko, gizartearen ongizaterako egingo duten ekarpenaren arabera.

4.- Eskubide ekonomikoak pertsona guztientzat, jatorri geografikoa edozein izanik ere.

Nazio Batuen Garapenerako Programak 2009. urteko Giza Garapenari buruzko Txostenean egindako analisien arabera, "Datu-falta handia izan izanak migratzaileen profil orokor eta osoa aurkeztea eragotzi digun arren, erabilgarri dauden datuetatik zenbait eredu interesgarri egin ditugu. Emakumeak dira migratzaileen erdia gutxi gorabehera (%48), eta proportzio hori nahiko egonkor mantendu da azken bost hamarkadetan: 1960. urtean, migratzaileen %47 ziren emakumeak. Biztanleria

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

migratzailearen genero-proportzioak antzekoak izan arren, horren atzean, alde handiak egon daitezke mugimendu eta aukera baliagarrien inguruabarretan. Era berean, gero

eta azterlan gehiagok zalantzan jartzen dituzte migrazioari buruzko erabakietan emakumeek mendeko rola dutela dioten ohiko ikuspegiak” (28. or.).

Emakume migratzaile askok ez du aukera handirik izaten harrera-tokietan. Hori dela eta, nahitaez aldatu behar dira atzeritartasunari buruzko araudiak; duten prestakuntza aintzatetsi beharko liezaieke jatorri-herrialdean eta lan-baldintza duinak izan beharko lituzkete harrera-lurraldean.

5.- Pertsonen ongizaterako politika publikoak ezarri eta kontrolatzeko lanean parte hartzeko eskubidea (osasunerako, hezkuntzarako, etxebizitza izateko eta gizartearen ikuspegitik iraunkor den denbora antolatze eskubideak, besteak beste).

Politika publikoak pertsonen ongizaterako eta aberastasuna berriz banatzeko mesedegarri izan daitezke. Hala ere, munduan nagusi den politika-eredua ez zen sortu genero-ekitatea bermatzeko ideiarekin. Aitzitik, gizon baino emakume gutxiagok jasotzen du hezkuntza; hain zuen ere, planetako analfabetoen bi heren inguru emakumeak dira. Halaber, pertsonen eskubide sozial garrantzitsuak dituzte lan-merkatuan duten mailaren arabera, eta, lehen esan dugun bezala, emakume gutxiago dago lan-munduari lotuta, eta baldintza ezegonkorragoak dituzte, gizonenekin alderatuta. Hori dela eta, emakumeek diskriminazioa jasaten dute enplegutik eratorritako eskubide sozialak izateko orduan ere (erretiro-pentsioa, besteak beste).

Emakumeen zaurkortasun soziala areagotu egiten da krisi-egoeretan, egoerak ziklikoak zein sistemikoak izan. Hain zuzen ere, gizarte-politiketan zein osasun-politiketan egiten diren murrizketek ondorio larriak izan ditzakete biztanleengan, baina, batez ere, emakumeengan. Izan ere, alde batetik, geuk, emakumeok, dugu familia zaintzeko ardura nagusia, eta ordaindu gabeko lanaren bitartez bete ohi da estatuak gizarte-laguntzan uzten duen hutsunea. Eta, bestalde, krisi-egoeretan emakumeak ahultasun handiagoko egoeretan izaten dira lan-merkatuan.

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

Genero-ikuspegitik, politikak eta kontuen ematea diseinatzen dituzten erakunde publikoek, baldin demokratikotzat jotzen badira, ahalbidetu beharko lukete emakumeek, banaka edo taldean, ordezkaritza izatea erakunde horietan, eta ziurtatu beharko lukete boterea bidegabeki dutenek kontuan izango dituztela genero-desberdintasunak ongizate-politikak egiteko orduan, eta egingo dituzten ekintza publikoetan gizonen eta emakumeen arteko ekitate-printzipioaren alde egitearen kontu ematera behartuta izango direla. (UNRISD, 2006: 212)

6.- Politika ekonomikoaren askotariko alderdietan genero-ekitatearen ikuspegia zenbateraino sartu den jakite aldera segimendua egiteko eskubidea.

Gaur egun, bereziki nabarmendu beharko litzateke ekonomia suspertzeko planen analisia, ekonomiako elkartze-hitzarmenak eta bestelako egitasmoak, baliabide publikoen erabileran eragin zuzena dutenak. Oso garrantzitsua da gobernuek 2007. urtearen amaieran krisia hasi zenetik hartu dituzten neurrien jarraipen kritikoa egitea: finantza-erakundeei erreskate masiboak egiteko hasierako planak, pentsioen erreforma egiteko azken proposamenak eta ekonomia suspertzeko neurri klasikoak, joera keynesiarrekoak, besteak beste.

Une honetan, badirudi irtenbide bakarra hazkunde ekonomikoa dela. Dena den, orain, beharbada “hazkundera hazkundera” kontzeptuari kritika egitea pentsatu beharko genuke; eta, kosta ahala kosta ekonomia suspertzearen alde egin ordez, agian jarduera ekonomikoa zorrotzago kontrolatzearen alde egin beharko genuke, berriz ere espekulazio-bidezidorretatik joan ez dadin, adibidez. Gaur egungo krisia etorkizun iraunkor eta berdintasunezkoagoa eraikitzeke aukera izan liteke. Horretarako, komenigarria litzateke aztertzea ea zer dagoen Barne Produktu Gordinaren (BPGd) barruan eta zer geratzen den hortik kanpo, eta pentsatzea ea nola joka daitekeen BPGd-ean kontabilizatzen ez diren baina aintzat hartzea eta zaintzea komeni den ekoizpenekin. Berriz ere funtsean etxeetan egiten ditugun etxeko eta zaintza-lanak ditugu mintzagai. Horrez guztiaz gain, pentsatu beharko litzateke ea PBGd-ean sartzen diren ekoizpenetatik zein haztea merezi duen, eta zein ez haztea —edo txikitzea—

FEMINISMOAK GARAPENERAKO AGENDAN

komeniko litzatekeen, betiere, kontuan izanik helburua biztanle gehienengozateen ongizatea hobetzea eta egoera ahulenean dauden pertsonen gainean arreta berezia jartzea dela.

Orain arte, emakume errealizatuaren eskubide ekonomikoaren aldeko jarduerak ez dira sistematikoa izan, eta ez dira politika makroekonomiko handiei erronka jotzeko gai ere. Alde horretatik, beharbada, merezi du une bat hartu eta hausnartzea ea zer motatako eredu ekonomikoa eta garapen-eredua nahi ditugun. Alegia, nahikoa al da emakumeak lehendik dagoen garapen-eredura sartzeko ala, aitzitik, garapenerako bestelako prozesuak bultzatu behar ditugu, oinarri berriak izango dituztenak? Eta, bidea horrek izan behar duela jotzen badugu, zein izan beharko lirateke oinarriak?

Dokumentuaren egileak: Yolanda Jubeto, Sandra Dema eta Mertxe Larrañaga